

մը տրուած հոն: Արամեան միայն գրական մպատակ չէ ունեցած, այլ իր պատմական ակնարկներով, ժամանակակից անձերու վկայութիւններով ուզած է փստա մը աւելցնել արդէն եղածներուն վրայ: Յուշամատնամ մըն է այս ալ, այն կարգի կենսագրութիւններէն՝ որոնց լծուեցան շատեր, ինչպէս Գաբրիէլ Սիւմնեան մը եւ Հայրենակցական Միութիւններու գրագէտները, որոնք անպարբեցիմ, տակաւին յիսմամակը չըրոյրած բոլորովին, գրի անցնել իրենց անձնականին հետ մասն ազգային պատմութեան համար օգտակար ամուսնամայի էջեր:

Գործին հրատարակութիւնն ու ծաւալը՝ կատարուած մաշակով, համակերպի կը դարձնեն հատորը, որ յանձնարարելի է մասնաւորապէս հայ երիտասարդութեան՝ որ մեր մերձաւոր տնտեսական պէտք է քաղէ միշտ յոյսերու եւ մարկանքի մը մերձույթ:

Ճ.

ՀԱՅՏԵԼԻ ՎԱՅՏԵԼՈՒԹԵԱՆ, ԲՐԳՎ. ՌԻՄԱ
Գառնէ, Թեհրան 1971, էջ 105:

ՃԵՄԱՐՏԱՐԱՆ, ԲՐԳՎ. ՅՈՎՀԱՆՆԵԱ ՄԱՐԴ,
Թեհրան 1971, էջ 95:

Այս երկու տիպոգրաֆիկ լույս տեսաւ պարսկական բանաստեղծութեան ժողովածուներ, հարստացնելու համար Հայ Թարգմանողական զբաղմունքները, եւ տալու մեղի իրանի չին բանաստեղծներուն իմաստասիրական եւ գերթողական մտածութիւնները:

Հայերի վայելութեանը աւելի ծաւալուն հատոր մըն է քան Հայաստանի մտածողութիւնը՝ Առաջինը կ'ամփոփէ ամբողջապէս Սաէթ Թաթարիի երկտողեան մտածութիւնները, կողուած բնագրին մէջ Բէյք, եւ ճարտարօրէն Հայացում, որոնցմով կը ծանօթանան իմաստասիրական խոհերուն յիշակ բանաստեղծին, որ ծնած իսպահան 1701ին, ինչ համարուի տաղանդաւոր գերթող մը, անձնաւոր մնացած մեղի Հայոց համար: Պարսկական զբաղմունքներէն հատուածներով

ճանչցուած էին ցարգ Գերդուիսին իր գեղեցիկ Հեռահամաձ դիցադեպերով թեմարը, որուն աղբեկութիւնն ալ զգալի եղած է մեր մէջ, Սաադին իր Հուսաման, եւ Հեթուման ճարտարներով, Օմար իսկամը եւ Բարա Թահերը՝ իրենց զգալի թանկեղէններով: Ասոնց ծանօթացումն ալ եղած է զգալիաւոր ոչ թէ ամբողջական, այլ մասնակի. մաղթելի է որ հմուտ պարսկագէտ Հայ զբաղմունքներէն ձեռնարկեն անոնց լիակատար գործերուն Հայացումին:

Պարսկական զբաղմունքները դեռ ուրիշ հարիւրաւոր բանաստեղծներով նշանաւոր է, որոնք միջազգային տեղ մը ունեն, նմանապէս մնացած անձանքներ: Այդ կարգի դէմքերն են, բացի Սաէթ Թաթարիէն՝ Նահ Նեզամին, Աթթարը, Բաքիդին, Էրազին, Հաֆիզը, Մուսաին, Ջամին, որոնք մեղի համար տակաւին պարզապէս անուններ են, եւ որոնց ըստեղծած բանաստեղծական գեղեցկութիւնները իրենց բնագրերուն մէջ կը մնան դեռ թաքուն:

Ռիմա Գառնէին կատարած իսկապէս շատ կարեւոր աշխատանք մըն է այս ուղղութեամբ. հարկ է քաջաւերուին նման ձեռնարկները:

Հայաստանի մասին համար մըն է, ուր կան Հայացում ընտիր էջեր կարգ մը պարսիկ բանաստեղծներուն, որոնցմէ յոյսեղ արդէն ծանօթ էին: Այդ անուններն են Արուսթայի Ռուսթայի (858-941), Արուսթայի Բալիսի (ծն. 915), Ար-Օլ-Զասան Բէյհադի (մոտ. 1078), Ասադի Ռուսի (մոտ. 1085), Շահիդ-Բալիսի (մոտ. 937), Գերդուիսի Արուսթայի (931/41-1020/26), Նաէթ Խոսրով (1004-1088), Ումար Խայեմ Նիշաբուրի (1040/48-1123/31), Սամայի Ղազմալի (1078-1140), Գորգանի Ֆախրէդդին Ասադ (մոտ. 940), Շէյխ Ֆախրէդդին Արթուր (1119-1230/34), Նիզամի Գեանդեհի (1141-1208), Սուլթանի Սամարգանդի (մոտ. 1173/74), Ջալալէդդին Ռումի (1207-1272), Սաադի Շիրազի (1213-1295), Սադրաբին վարաւոր (1325-1390), Հաֆիզ Երազի (1325-1390), Ար-Օլ-Ռիման Ջամի (1414-1492),

Սաւրէ Թարրիզի, որուն մասին խօսուեցաւ վերը, Հարիրոլլա Ղաւմի (1808-1854), Իրաք Միրզա (1874-1926), Մալէ-Օլ-Շօքաթ Բահար (1886-1951):

«Ընթարտարանը կարծես անուններ միայն կու տայ մեզի, այնքան սեղմ է պարունակութիւնը: Ամէնէն նշանաւոր զէմքերէն, օրինակ՝ Օմար Խայեամէն, Սաադիէն, կամ Ֆերդովսիէն հազիւ էջ մը կը տրուի, փոքրիկ ճաշակ մը, հետեւաբար, որ բանաստեղծը ներկայացնելու բաւարար չէ, եւ ատենք ալ յաճախ ընկերային աստիճաններու, առածներու հանգամանք ունին: Նկատելի կէտ մը, ոչ անշուշտ նպաստաւոր հրատարակութեան, է այն պարագան՝ որ այս հատորիկի մաս կազմող նիւթերը Թարգմանուած են ռուսերէնէ:

Միջնադարեան մեր բանաստեղծու-

թեան վրայ պարսկականին ազդեցութիւնը յայտնի երեւոյթ մըն է: Յաճախ խօսուած եւ քննութեան առնուած նիւթ մը: Բայց տակաւին ոչ ոք ձեռնհասօրէն եւ համեմատական աշխատանքով մօտեցած է հարցին: Անհրաժեշտ կատարուելիք դործ մը, որուն կրնան նուիրուիլ մեր ներկայ ուսումնասէր եւ պարսկաբէտ երիտասարդներէն ոմանք, որոնց հմտութիւնը, ճաշակը ի հարկէ տասնեակ մը տարիներու դրական փորձառութեան վրայ հիմնուած ըլլալու է: Կրնանք վրտասահեցնել որ այդպիսի դործ մը ամէն տեսակէտով օղտակար պիտի ըլլայ մեր միջին դարու Երգէջներու զպրօցին, եւ ապա աշուղներու բանաստեղծութեան քննական ուսումնասիրութեան համար:

Մ.